

## RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA MADANIYAT, JAMIYYAT VA AXLOQIY MASALALARNING MURAKKABLASHUVI

Muallif: **Abdumuxtorov Muslimbek Abdullajon o'g'li**

Tashkilot: Namangan davlat texnika universiteti o'qituvchi

Muallif: **Ro'zimatov Jahongir Nazirjon o'g'li**

**Xakimova Oysara Shavkatjon qizi**

Tashkilot: Namangan davlat texnika universiteti talabasi

**Annotatsiya.** Maqolada raqamli transformatsiya jarayonining O'zbekiston jamiyatiga, ayniqsa madaniyat, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy munosabatlarga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar hayotning barcha jabhalariga kirib borayotgan bir davrda inson tafakkuri, ijtimoiy muloqot va madaniy identitet sohalarida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Tadqiqotda raqamli madaniyat, raqamli tafovut, sun'iy intellekt etikasi, axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kabi masalalarning ijtimoiy-axloqiy jihatlari O'zbekiston sharoitida tahlil qilinadi.

**Abstract:** The article analyzes the impact of the digital transformation process on Uzbek society, especially on culture, moral values, and social relations. In an era when digital technologies are increasingly penetrating all aspects of life, significant changes are being observed in the areas of human thought, social communication, and cultural identity. The study analyzes the socio-ethical aspects of issues such as digital culture, digital divide, artificial intelligence, information security, and personal data protection in the context of Uzbekistan.

**Аннотация:** В статье анализируется влияние процесса цифровой трансформации на узбекское общество, особенно на культуру, моральные ценности и социальные отношения. В эпоху, когда цифровые технологии все больше проникают во все аспекты жизни, наблюдаются значительные изменения в области человеческого мышления, социального общения и культурной идентичности. В исследовании анализируются социально-этические аспекты таких вопросов, как

цифровая культура, цифровое неравенство, искусственный интеллект, информационная безопасность и защита персональных данных в контексте Узбекистана.

**Kalit soʻzlar:** raqamli transformatsiya, raqamli madaniyat, Oʻzbekiston jamiyati, axloq, axborot xavfsizligi, sunʼiy intellekt, raqamli tafovut, media savodxonlik.

## **Kirish**

XXI asr insoniyatni yangi tarixiy bosqichga — raqamli sivilizatsiya davriga olib kirdi. Bugungi jamiyatda axborot texnologiyalari iqtisodiyot, siyosat, madaniyat, taʼlim va ijtimoiy hayotning ajralmas qismiga aylandi. Raqamli transformatsiya jarayonlari natijasida insonlar oʻrtasidagi munosabatlar, ijtimoiy muloqot usullari, mehnat munosabatlari va axloqiy qadriyatlar yangicha mazmun kasb etmoqda.

Oʻzbekiston ham jadal raqamlashtirish yoʻliga oʻtgan. “Raqamli Oʻzbekiston – 2030” strategiyasi mamlakatni global raqamli iqtisodiyot tizimiga integratsiya qilish, davlat xizmatlarini avtomatlashtirish va raqamli madaniyatni shakllantirishni maqsad qilgan. Shubhasiz, birga, bu jarayon jamiyatda yangi ijtimoiy va axloqiy muammolarni yuzaga keltirmoqda — raqamli tafovut, internet axloqining pasayishi, maʼlumot xavfsizligi, yoshlar ongidagi virtualizm kabi masalalar ularning eng muhimlaridir.

Oʻzbekiston jamiyatida raqamli madaniyat asta-sekin shakllanib bormoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va media platformalar nafaqat axborot almashish, balki ijtimoiy fikrni shakllantirish vositasiga aylangan. Shubhasiz, birga, internetda madaniy, maʼnaviy va axloqiy meʼyorlarga zid kontentning koʻpayishi yoshlar dunyoqarashiga taʼsir koʻrsatmoqda. Raqamli transformatsiya fenomeni Oʻzbekiston jamiyatida madaniyat, axloq va ijtimoiy tizimlarga taʼsiri jihatidan oʻrganildi.

Raqamli madaniyat — butun texnologiyalar yordamida yaratilgan ijtimoiy va madaniy muhit boʻlib, u insonning dunyo ni idrok etish tarzi ni oʻzgartiradi. Oʻzbek jamiyatida raqamli madaniyat quyidagi yoʻnalishlarda rivojlanmoqda:

- Axborot kommunikatsiyasi: aholi, ayniqsa yoshlar ijtimoiy tarmoqlarda faol, bu esa madaniy identitetning yangi shakllarini vujudga keltirmoqda;
- Madaniyatning raqamlashtirilishi: tarixiy obidalar, muzeylar, arxivlar va milliy adabiyot namunalarini raqamli shaklda saqlash amaliyoti kengaymoqda;
- Raqamli mehnat madaniyati: masofaviy ish, onlayn xizmatlar va elektron ta'lim tizimi rivojlanmoqda.

Biroq, bu jarayon madaniyatda ayrim ziddiyatlarni ham yuzaga keltiradi. Masalan, global madaniyatning bosimi ostida milliy qadriyatlarning “yemirilishi” xavfi mavjud. Shubhasiz, raqamli madaniyatni shakllantirishda milliy o'zlikni saqlash muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Raqamli texnologiyalar imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, ularning barchasi fuqarolarga teng yetib borishi ta'minlanmagan. O'zbekistonning ayrim viloyatlarida internet sifati, raqamli infratuzilma va texnik vositalar yetishmasligi “raqamli tafovut” muammosini keltirib chiqarmoqda. Bular texnik tafovut va axborot tafovutidan namoyon bo'lmoqda. Natijada, ba'zi ijtimoiy qatlamlar raqamli imkoniyatlardan to'liq foydalanolmaydi. Bu esa raqamli adolat konsepsiyasini shakllantirish zaruratini tug'diradi

Raqamli muhit axloqiy muammolarni ham yangi shaklda yuzaga chiqarmoqda. O'zbekiston jamiyatida quyidagi yo'nalishlarda dolzarbdir: ijtimoiy tarmoqlarda hurmat, bag'rikenglik, mas'uliyat kabi qadriyatlarning susayishi, onlayn xizmatlar orqali to'plangan ma'lumotlarning xavfsizligi, algoritmik qarorlar va inson mas'uliyatining chegaralari, feyk yangiliklar va dezinformatsiyaning ko'payishi kabi holatlar. Bu muammolar raqamli madaniyatni axloqiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston ko'p asrlik madaniy merosga ega bo'lgan jamiyat sifatida raqamli asrda milliy o'zlikni saqlash masalasini oldingi o'ringa qo'ymoqda. Internet va texnologiyalar global madaniyatni yoygan bir paytda, milliy qadriyatlarni raqamli muhitda targ'ib etish davlat siyosatining muhim qismiga aylanmoqda. Masalan, virtual muzeylar, “Madaniy meros” portallari, onlayn adabiyot loyihalari, milliy kino filmlarini raqamli platformalarda

tarqatish — bu milliy identitetni global axborot oqimida himoya qilishning samarali yo‘llaridir

Tahlil natijalari ga ko‘ra, O‘zbekiston jamiyatida raqamli transformatsiya jarayoni madaniyat va axloqiy tizimda quyidagi o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda: Birinchidan, raqamli ta’lim, axborotga keng kirish, ijtimoiy ochiqlik, madaniy merosning raqamlashtirilishi va ko‘plab sohalarga keng joriy qilinishi jamiyat uchun foydali bo‘lsa, ikkinchidan axloqiy qadriyatlarning zaiflashuvi, shaxsiy hayotning ochiqlashuvi, dezinformatsiya, yoshlar ongida “virtualizm” holatining kuchayishiga olib kelmoqda. Shu sababli, raqamli madaniyatni rivojlantirishda texnologik taraqqiyot va axloqiy mas’uliyat o‘rtasida muvozanatni saqlash asosiy shart bo‘lishi kerak.

### **Xulosa.**

Raqamli transformatsiya O‘zbekiston jamiyatida madaniy, ijtimoiy va axloqiy o‘zgarishlarning muhim omiliga aylandi. Bu jarayonni samarali boshqarish uchun quyidagi yo‘nalishlarda ish olib borish zarur: ta’lim tizimiga media va axborot savodxonlik fanlarini kiritish, shaxsiy ma’lumotlar himoyasini huquqiy jihatdan mustahkamlash, barcha hududlarda internet infratuzilmasini kengaytirish, raqamli kontent orqali milliy o‘zlikni mustahkamlash. Shunday qilib, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik, balki madaniy va axloqiy uyg‘unlikni talab qiluvchi ijtimoiy jarayon sifatida qaralishi lozim. Inson omilini texnologiyadan ustun qo‘ygan jamiyatgina haqiqiy raqamli taraqqiyot sari qadam qo‘ya oladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. (2020-yil 5-oktyabr).
2. Karimov, I. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
3. Floridi, L. The Ethics of Information. Oxford University Press, 2013.
4. Shirinov, F. “Raqamli transformatsiya va ijtimoiy madaniyat o‘zgarishlari.” O‘zbekiston falsafasi jurnali, №2, 2023.

5. Castells, M. The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell, 2010.
6. Abdullaeva, N. “Raqamli madaniyat va yoshlar axloqi.” Ma’naviyat va zamon, 2024.
7. Toffler, A. The Third Wave. Bantam Books, 1980.